

Проблеми інноваційного розвитку національної економічної системи за умов глобалізації

Лесько О. Й., к.е.н., доцент

Причепя І. В., к.е.н., доцент

Малініна Н. М., к.е.н., доцент

Вінницький національний технічний університет

Сучасні глобалізаційні процеси характеризуються стрімким розвитком науково-технічного прогресу та посиленням ролі знань в економічному розвитку національних систем. Інноваційна складова є одним із ключових чинників формування національної конкурентоспроможності на глобальному ринку. Важливим завданням для країни стає розвиток конкурентоспроможних галузей господарювання зі стійкими конкурентними перевагами, які базуватимуться на інноваціях при їх інвестиційному забезпеченні.

Незважаючи на деякі успіхи країни в експорті інформаційних технологій, Україна продовжує відставати в рейтингу країн з інноваційною економікою Innovation Index, який складає щороку агентство Bloomberg. Рейтинг формують на основі показників країни у сфері освіти, частки персоналу в дослідницькій сфері, ринкової вартості ІТ-компаній, витрат на високотехнологічне виробництво та інших. У рейтингу 2017 року країн з найбільш інноваційною економікою Україна посіла 42-ге місце, опустившись на одну позицію порівняно з попереднім роком. Південна Корея очолює рейтинг завдяки найбільшим витратам на наукові дослідження і розробки, патентній активності, виробництву з доданою вартістю і рівню вищої освіти. Срібний призер Швеція і її сусід Фінляндія піднялися вгору списку завдяки значному зростанню високотехнологічних фірм у країні [1].

Незважаючи на світове визнання технологій як головного драйвера розвитку та важливої умови для виживання підприємницьких структур та країни в цілому, за рівнем технологічності українська промисловість на третину

позаду від показників ЄС, за часткою хай-тек-продукції в експорті відстає у чотири-вісім разів, за енергоефективністю – у десятеро. Завдяки введенню нових технологій приріст ВВП становить менше 0,7 % проти 60–90 % у розвинених країнах світу [2].

На жаль, інноваційність і креативність не є характерною ознакою вітчизняних підприємств. За результатами 2016 року інноваційно-активними в Україні є 18,9 % підприємств від їх загальної кількості (16,6 % промислових підприємств), що є найвищим значенням даного показника починаючи з 2000 року. Позитивна динаміка інноваційної активності вітчизняних суб'єктів господарювання спостерігається з 2014 року. Однак, незважаючи на певні успіхи в інноваційних процесах в країні, вони мають нестійкий характер, є недостатніми для підвищення конкурентоспроможності та економічного зростання України в світовому геопросторі, інноваційного прориву загалом. Так, на противагу, у США, Японії, Німеччині та Франції частка інноваційних підприємств становить 70–80% від їх загальної кількості.

Загрозливою тенденцією для України є погіршення динаміки рівня витрат на науково-технічну діяльність, задовільним значенням яких вважається 2 % від ВВП. Питома вага загального обсягу витрат на науково-технічну сферу в Україні в 2015 році становила 0,64 % ВВП (2013 р. – 0,77 %, 2014 р. – 0,66 %), що є найнижчим значенням показника за період з 2000 року [3]. Водночас у 2015 році за даними Євростату середній рівень обсягу витрат на наукові дослідження та розробки країн ЄС–28 у ВВП становив 2,03 %. Більшою частка витрат на дослідження та розробки була у Фінляндії – 3,55 %, Швеції – 3,26 %, Австрії – 3,07 %, Данії – 3,03 %, Німеччині – 2,87 %, Бельгії – 2,45 %, Франції – 2,26 %, Словенії – 2,21 % [4].

За даними обстеження вітчизняних підприємств основні фактори, які стримують реалізацію інноваційної політики на підприємствах, насамперед, мають фінансову основу, а саме: нестача власних коштів (83,0 % обстежених підприємств). Майже однаковою мірою заважали впроваджувати передові промислові технології такі чинники, як великі витрати на нововведення

(55,9 %), недостатня фінансова підтримка держави (56,6 %), високий економічний ризик (38,9 %), тривалий термін окупності нововведень (34,6 %). Крім того, розвиток інноваційної діяльності стримували недосконалість законодавчої бази (37,7 %), відсутність попиту на продукцію (16 %) та кваліфікованого персоналу (17,2 %) [5].

Успішна реалізація інноваційно-інвестиційних процесів можлива за умови забезпечення наступних вимог [6]: узгодження потреби у інноваціях та потенціальних обсягах залучення інвестицій; оптимальне поєднання очікуваного досягнення прибутковості від вкладання інвестицій в інновації та потенційних ризиків і невизначеності в майбутньому періоді; окреслення часових рамок для впровадження нововведень, що сприяють залученню інвесторів, які усвідомлюють цінність інновацій.

Відновлення та розвиток національної економічної системи вимагає побудови гнучкої моделі економічного розвитку, заснованої на інноваціях при їх інвестиційному забезпеченні. Відновлення економіки та її поступове зростання має ґрунтуватись на розбудові високотехнологічного підприємницького сектору та підвищення його конкурентоспроможності на європейському та глобальному ринках. Важливим напрямком розвитку національної економічної системи має стати політика суцільного проникнення інновацій на усі рівні та у всі сфери господарювання, розширення та зміцнення інноваційних зв'язків між економікою та суспільством.

Список використаних джерел: 1. Економіка України опустилася у глобальному рейтингу інновацій Bloomberg. Інфографіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tsn.ua/groshi/ekonomika-ukrayini-opustilasya-u-globalnomu-reytingu-innovaciy-bloomberg-infografika-864394.html>. 2. Інновації або смерть : як бізнесу вижити на тонучому кораблі «Україна» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/08/16/628080>. 3. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 4. Eurostat [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ec.europa.eu/eurostat>. 5. Касич А. О. Інноваційна активність підприємств України : динаміка, проблеми та шляхи вирішення / Касич А. О., Канунікова К. О. // Інвестиції: практика та досвід. – № 22. – 2016. – С. 21–24. 6. Портал про інвестиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investycii.org/investuvanya/konferentsiji/problemy-formuvanya-ta-rozvytku-inovatsijnoji-infrastruktury/investytsijno-inovatsijnyj-rozvytok-pidpryjemstv.html>.